

Sabiedrības iebildumi un priekšlikumi

Nr.p. k.	Iebilduma / priekšlikuma iesniedzējs	Iesniegtā iebilduma / priekšlikuma būtība	Ņemts vērā / nav ņemts vērā	Pamatojums, ja iebildums / priekšlikums nav ņemts vērā
1.	Ilmārs Tolstovs	Tā kā šis likumprojekts ir pakāpeniska virzība uz eitanāzijas legalizāciju, uzskatu, ka nav līdz galam izdiskutēti ētiskie apsvērumi un iespēja, radniekiem pieņemt lēmumu sava smagi slimā radnieka vietā. Likumprojektu neatbalstu	Nav ņemts vērā.	Likumprojekta mērķis ir nodrošināt pacientu tiesību uz autonomiju īstenošanas un aizsardzības mehānismu dzīves noslēgumā, sniedzot kvalitatīvu, pacienta gribai atbilstošu veselības aprūpi, nevis mērķtiecīgu nāves iestāšanās paātrināšanu, līdz ar to likumprojektā ietvertie grozījumi ir nošķirami no eitanāzijas. Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 7. panta pirmo daļu, gadījumos, kad pacients sava veselības stāvokļa vai vecuma dēļ pats nespēj pieņemt lēmumus vai izteikt savu gribu, tiesības pieņemt lēmumus ārstniecībā pacienta vietā ir pacienta pilnvarotajai personai, pacienta laulātajam, pilngadīgam un rīcībspējīgam tuvākajam pacienta radniekam -bērns, vecāks, brālis vai māsa, vecvecāks vai mazbērns. Ņemot vērā minēto, Pacientu tiesību likums paredz iespējas radniekiem pieņemt lēmumus pacienta vietā.
2.	Kustība Par!, Anna Bendika	Atbalstu pilnībā!	-	

3.	Maija Venska-Bergmane	Pilnībā atbalstu! Katram cilvēkam ir jābūt neapstrīdamām tiesībām lemt par savu dzīvi un tās noslēgumu, un jebkuras trešās personas spriedelēšana par "ētiskiem" vai reliģiskiem apsvērumiem ir vienkārša liekulība.	-	
4.	Ludzas diabēta biedrība, Stefānija Tumoviča	Lēmumu par veltīgas ārstēšanas neuzsākšanu vai pārtraukšanu un cieņpilnu nāvi drīkst pieņemt tikai pacients pats, nevis radnieki. Projektu atbalstu daļēji.	-	
5.	Hospiss LV	ATBALSTU!	-	
6.	*Fiziska persona	Atbalstu pilnībā!	-	
7.	Raimonds Jirgensons	Tikai PAR!!! Esmu redzējis tik daudz pacientus, kuri savas pēdējās dzīves stundas pavada uzņemšanas nodaļas gaitenī, kad visiem ir skaidrs, ka ir palicis pavisam īss brīdis līdz "aiziešanai"... Ja cilvēks skaidrā saprātā, pirms slimība to nav aptumsojusi, ir izteicis vēlmi palikt mājās ar saviem mīļajiem un nebraukt MIRT uz medicīnas iestādi, NEVIENAM nav tiesības rīkoties pretēji.	-	
8.	Sandra Meikša	Pilnībā atbalstu un ceru, ka beidzot Latvijā sāksim sakārtot arī šo "neērto" jautājumu par cienpilnu aiziešanu no šīs pasaules, ja cilvēkam vairs nav iespējams medicīniski uzlabot viņa veselības stāvokli, bet, pielietojot dažādas agresīvas un dārgas metodes, tikai pagarināt miršanu un padarīt absolūti bezmērķīgu ārstēšanas procesu. Un radniekiem, laulātajiem nav jāiejaucas ar SAVĀM	-	

		vēlmēm par cita cilvēka dzīves beigu posmu , kas parasti ir absolūti pretējas vinu radnieka vēlmēm.Ja cilvēks pats jau iepriekš ir izteicis savas vēlmes šajā jautājumā, tad jāizturas ar cienu un mīlestību Mēs drīkstam lemt tikai par savu dzīvi,ne par kāda cita. Novēlu mums visiem izaugt līdz šāдай izpratnei un cerēt, ka arī mūsu pašu vēlmes tiks ievērotas.		
9.	Fiziska persona	Atbalstu!	-	
10.	Evija Bērziņa	Atbalstu!	-	
11.	Fiziska persona	Atbalstu!	-	
12.	Fiziska persona	Labdien! Atbalstu priekšlikumu par izmaiņām normatīvajos aktos un attiecīgu izvēles tiesību iespējas iekļaušanai Latvijas tiesību sistēmā. Svarīgi informēt sabiedrību, ka gadījumā, ja cilvēks nebūs neko izteicis pēc jaunās sistēmas ieviešanas, tad paliks spēkā esošā kārtība.		
13.	Ilona Ceicāne	Atbalstu!	-	
14.	Fiziska persona	Piekrītu, ka cilvēks pats var izvēlēties, vēl esot rīcībspējīgs.	-	
15.	Sarmīte Vucāne	Pilnībā atbalstu šo likumprojektu!	-	
16.	*Fiziska persona	ATBALSTU!	-	
17.	Fiziska persona	Atbalstu.	-	
18.	Gunita Čerezova	Pilnībā atbalstu šo likumprojektu	-	
19.	Fiziska persona	Pilnībā atbalstu. Beidzot, virzamies uz pareizo pusi šajā jautājumā. Tikai pats cilvēks var pieņemt lēmumu par sevi un neviens cits.	-	
20.	*Fiziska persona	Pilnībā piekrītu.	-	

21.	Karīna Liekniņa Līce-	ATBALSTU!	-	
22.	Fiziska persona	Atbalstu	-	
23.	Fiziska persona	Piekrītu!	-	
24.	Fiziskā persona, Aleksandra Agejeva	Cilvēka cieņa ir neaizskarama jebkurā cilvēka dzīves posmā un situācijā, tajā skaitā ārstēšanas jautājumos, arī tad, kad citi uzskata, ka dzīvildze jāpagarina par katru cenu, ko pats cilvēks varbūt nav gatavs maksāt, un tā tam nevajadzētu būt, ka lems citi, kam tas nav uzticēts. Atbalstu iniciatīvu ļaut cilvēkam pašam izvēlēties savas dzīves nogales kvalitāti, ļaujot savlaicīgi atteikties no vērtīgas ārstēšanas, lai nepieļautu situāciju, ka lēmumus par cilvēka dzīves nogales kvalitāti pieņems tie, kas subjektīvi nav gatavi ļaut cilvēkam aiziet, ignorējot vērtīgas ārstēšanas faktu.	-	
25.	Līga Grantiņa	Atbalstu jebkura pacienta iespēju vienkāršoti lemt par savu ārstēšanas/ neārstēšanas procesu.	-	
26.	*Fiziska persona	Atbalstu!	-	
27.	*Fiziska persona	Atbalstu	-	
28.	Privātpersona	Atbalstu	-	
29.	Fiziska persona	Pilnībā atbalstu!	-	
30.	privātpersona	Esmu PAR tikai tādā gadījumā, ja pacients pats tā ir izlēmis.	-	
31.	*Latvijas Zvērinātu notāru padome	Kopumā atbalstāms priekšlikums, tomēr ir vairāki jautājumi, kas prasa plašāku diskusiju, piemēram: [1] Iepriekš doto pacienta rīkojuma dokumentu formai ir		Ņemot vērā, ka ar 2022. gada 1. februāri stājās spēkā Pacientu tiesību likuma 6.panta septītajā daļā noteiktais, ka

		<p>mazāk drošas (vājākas drošības) prasības nekā fiziskas personas mantiska rakstura dokumentiem. Lai gan būtu jābūt otrādāk, atzīstot cilvēka dzīvību par augstāko vērtību.</p> <p>[2] Būtu jāļauj nodot pacienta rīkojumu zvērinātam notāram.</p> <p>[3] Šāda satura rīkojumi ir jau iekļauti un tiek ieļauti nākotnes pilnvarojumos, kas tiek reģistrēti Nākotnes pilnvarojuma reģistrā. Diemžēl pastāv risks, ka valsts neuzzina par tādiem pacienta rīkojumiem, lai arī pati valsts tos ir reģistrējusi. Tāpēc ir jāsavieno valsts reģistri.</p> <p>[4] Jāapzinās un jāizvērtē riski saistībā ar pieteikami izplatīto praksi elektroniskos identifikācijas līdzekļus nodošanu citām personām vai to zādzību. Līdz ar to pastāv augsts risks, ka elektroniskajā informācijas sistēmā rīkojumus dod citas personas.</p>	<p>persona informē ārstniecības iestādi par pilnvarojumu vai arī izdara attiecīgu pilnvarojuma ierakstu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā, likumprojektā netiks iekļauts atsevišķs pilnvarojums rīkojumam. Atbilstoši rīkojumā izdarāmajai izvēlei, iepriekš minētā panta daļa iekļauj pilnvarojuma apjomu attiecībā uz pacienta rīkojumu.</p> <p>Likumprojektā ietvertais pacienta rīkojums attiecās uz pacienta ārstniecību, līdz ar to, primāri, nepieciešams nodrošināt tā pieejamību ārstniecības personām, kā arī, neapgrūtināt ārstniecības personu darbību papildinot to ar reģistriem, līdz ar to, izvērtējot riskus un ieguvumus pacienta rīkojuma reģistrācija ir paredzēta vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā.</p> <p>Ņemot vērā pacienta rīkojumā esošo medicīnisko specifiku, rīkojuma aizpildīšanai vairumā gadījumu būs nepieciešama profesionāla ārstniecības personas konsultācija, līdz ar to, lai atvieglotu personām izdot rīkojumu ir paredzēts, ka to var izdarīt pati persona vai persona ar ārstniecības personas atbalstu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā.</p>
--	--	--	---

				Nākotnes pilnvarojums paredz un nodrošina pilngadīgai un rīcībspējīgai personai brīvprātīgi pilnvarot citu personu, kas varēs pārstāvēt tās tiesības un pienākumus pie nosacījuma, ja nākotnē, iespējams, iestātos tāds apstākļi, ka tā nespēs saprast savas darbības nozīmi un vadīt to vai arī pie daļējas rīcībspējas. Savukārt, pacienta rīkojums paredz un nodrošina iespēju pilngadīgai personai brīvprātīgi lemt un noteikt konkrētu rīcību pie noteiktiem apstākļiem pašai par sevi, līdz ar ko, pacienta rīkojums nodrošina personas autonomijas nodrošināšanu lēmuma pieņemšanā nākotnē prezumētai situācijai.
32.	Fiziska persona	Atbalstu! Katram tikai pašam ir tiesības lemt par sevi!	-	
33.	Fiziska persona	Atbalstu! Ikvienam ir tiesības uz cieņpilnu dzīves noslēgumu	-	
34.	Fiziska persona, Maija Ieviņa	ATBALSTU! Visi cilvēki ir pelnījuši cieņpilnu aiziešanu!	-	
35.	Fiziska persona	Atbalstu!	-	
36.	*Fiziska persona	Atbastu!	-	
37.	*Fiziska persona	Biju precējusies ar savu vīru, kuram bija AMERIKAS pilsonība. Man bija "zālā karte".Vīna pēdejo dzīves gadu vadījam Amerikas slimnicās.	-	

		Tur mūs abus uzrunāja mediki un lūdza aizpildīt formulāru attiecībā par VĒLĒSANOS vai NEVĒLĒSANOS MĀKSLIGI UZTURĒT PIE DZIVIBAS. Mēs abi uzveļamies nepagarināt mākslīgi dzīvi. Es vēlētos, lai arī LATVIJĀ būtu sāda iespēja. Esmu PAR IZMAINĀM LIKUMOS.		
38.	Vladislavs Kokošņikovs	<p>Likuma izmaiņas ir it kā par to, lai varētu atteikties no veltīgas ārstēšanas. Latvijā piespiedu ārstēšana ir tikai tad, ja cilvēks apdraud sabiedrību. Attiecīgi neizprotu, kāpēc būtu jāpieņem cita kārtība. Vienkārši atteikums no ārstēšanās un viss.</p> <p>Bet 23-TA-1780 "Sākotnēji identificētās problēmas apraksts" un "Mērķa apraksts" norāda, ka šoreiz ir runa ir par eitanāzijas politiku Latvijā, nevis ko citu. Eitanāzija, likumīga pašnāvība, brīvprātīga dzīves pārtraukšana, to var saukt kā vēlas, saturiski motīvs un sekas visos gadījumos neatšķiras. Ietērt vārdos eitanāziju var dažādi, pakāpeniski tai tuvoties caur likumiem arī var dažādi, bet nedrīkst skatīt tikai no tāda aspekta, ka indivīda nāve pie eitanāzijas skar tikai pašu indivīdu. Eitanāzijai ir daudz kopīga ar nāvessodu, ja runā par abu darbību izpildi. Nebu cilvēks pats sevi nonāvē. Te ir vietā runāt par nāvessodu un no tāda aspekta, ka ikviens, kurš piedalās cilvēka dzīvības atņemšanā neizbēgami ir pakļauts lielam psiholoģiskajam spiedienam, iekšējiem pārdzīvojumiem. Nāvessoda izpildītāji nereti sastopas ar vajadzību pēc psihoterapijas vai pēc psihiatra palīdzības.</p> <p>Attiecīgi no likuma puses ir jāievēro pašu ārstu un vispār jebkuras personas tiesības pilnībā distancēties no eitanāzijas. Respektīvi jebkurai personai jebkurā posmā bez paskaidrojumu sniegšanas būtu jāpiespējas tiesības</p>	Nav ņemts vērā	<p>Likumprojekts neskar obligātās ārstēšanas regulējumu, bet attiecās uz personas autonomijas nodrošināšanu lēmuma pieņemšanā nākotnē prezumētai situācijai, kad pacients vairs nav spējīgs paust savu gribu.</p> <p>Ņemot vērā, ka ar likumprojektu nav paredzēts nostiprināt eitanāzijas institūtu Latvijas Republikas normatīvajos aktos, bet gan nodrošināt pacientu tiesību uz autonomiju īstenošanas un aizsardzības mehānismu dzīves noslēgumā sniedzot kvalitatīvu, pacienta gribai atbilstošu aprūpi dzīves noslēgumā, iebildums netiek ņemts vērā.</p>

		<p>distancēties no eitanāzijas un pārtraukt jebkādas darbības, kas vērstas uz cilvēka dzīvības pārtraukšanu. Ja cilvēka nāve sagādā ciešanas tiem, kas palīdzēja šim cilvēkam nomirt, tad tā nevar būt <i>cieņpilna nāve</i>.</p> <p>Tāpat ir šaubas, vai Latvijas Tieslietu ministrija ir pilnībā izvērtējusi jautājuma plašo tvērumu saistībā ar tām izmaiņām, kas būtu nepieciešamas, piemēram, Civillikuma Mantojuma tiesībās.</p> <p>Ir pamatotas šaubas, ka neiedziļinoties jautājumā un neatrisinot daudzas niansas, likumprojekts kā minimums var izrādīties juridisks brāķis, bet kā maksimums izpostīs dzīvi daudziem medicīnas nozares darbiniekiem.</p>		
39.	Vladislavs Kokošņikovs	Jau sniedzu plašāku komentāru. Tagadējā izpildījumā likumprojektu <i>NEATBALSTU</i>	-	
40.	Una Medne	Atbalstu!	-	
41.	"Pulmonālās hipertensijas biedrība"	Atbalstām Pacientu tiesību likuma grozījumus, jo tie nodrošina būtiskas cilvēktiesību normas un ievēro personas autonomiju lēmumu pieņemšanā, kas saistīta ar veselību, ķermeni un tiesībām uz cieņpilnu nāvi. Aicinām iesaistīt sabiedrības informēšanā un izglītošanā par šo jautājumu ārstus, pacientu organizāciju pārstāvjus un pacientus, kā arī sniegt informāciju, ka šie grozījumu skar ikvienu pilngadīgu Latvijas iedzīvotāju.	Nemts vērā	Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6. ¹ pantu, kur piektā daļā tiek paredzēts, ka personām ir tiesības un ģimenes ārstam vai ārstējošajam ārstam ir pienākums sniegt skaidrojošu konsultāciju par pacienta rīkojumu, tiek paredzēts īstenot ārstniecības personu apmācības vispārējo un profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidei ESF projektu ietvaros, līdz ar ko ārstniecības personas tiks apmācītas un ārstniecības personām tiks sniegta informācija par likumprojektā ietvertu regulējumu.

				<p>Papildus norādāms, ka likumprojektam pievienotā pacienta rīkojuma veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā ir papildināta ar skaidrojošu informāciju par pacienta rīkojuma nepieciešamību, ārstniecības metodēm no kurām pacients var atteikties u.c. informāciju.</p>
42.	*Ģenētiski pārmantotu slimību pacientiem un līdzilvēkiem "Saknes"	<p>Atbalstām grozījumus Pacientu tiesību likumā. Uzskatām, ka pacienta gribai ir būtiska loma viņa cilvēktiesību ievērošanā, tostarp paust savu gribu par vēltīgas ārstēšanas neuzsākšanu vai pārtraukšanu nākotnē. Tāpat aicinām paredzēt izglītojošu un informatīvi materiālu izplatīšanu par nosacījumiem, kuri būtu ņemami vērā pacientam pieņemot lēmumu un dodot savu rīkojumu vēltīgas ārstēšanas neuzsākšanai vai pārtraukšanai.</p>		<p>Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6.¹ pantu, kur piektā daļā tiek paredzēts, ka personām ir tiesības un ģimenes ārstam vai ārstējošajam ārstam ir pienākums sniegt skaidrojošu konsultāciju par pacienta rīkojumu, tiek paredzēts īstenot ārstniecības personu apmācības vispārējo un profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidei ESF projektu ietvaros, līdz ar ko ārstniecības personas tiks apmācītas un ārstniecības personām tiks sniegta informācija par likumprojektā ietvertu regulējumu.</p> <p>Papildus norādāms, ka likumprojektam pievienotā pacienta rīkojuma veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā ir papildināta ar skaidrojošu informāciju par pacienta rīkojuma nepieciešamību, ārstniecības metodēm no kurām pacients var atteikties u.c. informāciju.</p>

43.	*Latvijas Reto slimību alianse	Atbalstām Pacientu tiesību likuma grozījumus. Vienlaikus lūdzam paredzēt un veikt informatīvus un izglītojošus pasākumus sabiedrībai, sevišķi pacientiem, ārstiem, pacientu organizāciju pārstāvjiem.	-	
44.	diasporas māsa, Elīna Kolodina	Piekrītu! Īsumā. Iespējams būs nepieciešams psiholoģisks atbalsts pacientiem un viņu tuviniekiem, lai izprastu šo jēgu, bet strādājot ar pacientiem ārzemēs un vadoties pēc savas pieredzes varu teikt, ka lielākoties (99%) gan pacienti, gan viņu tuvinieki ir gandarīti, ka var vadīt savus lēmumus paši šajā sakarā. Man, darba vietā dokumentos ir atzīmēts, ka, lai gan End of life care dokuments ir parakstīts (to paraksta lemtspējīgs pacients vai citos gadījumos tuvinieks ar pilnvaru un šis dokuments tālāk tiek apstiprināts ar citu speciālistu parakstu, mūsu gadījumā ģimenes ārsts un galvenā māsa) pacients vai viņa pilnvarotā persona drīkst mainīt viņu domas, tādēļ, piemēram pirms hospitalizācijas vienmēr tiks jautāta pacienta piekrišana un sazvānīta atbildīgā persona.	-	
45.	Eva Lauska, Eva Lauska	PILNĪBĀ ATBALSTU! Šī gada 8.augustā nomira mana mamma, Elvīra, viņai bija pilni 84 gadi. Pirms viņa nomira gandrīz mēnesi Stradiņa slimnīcā notika nepiedodama fiziska vardarbība (nekā savādāk es to nosaukt nevaru) pret viņas mirstošo ķermeni un psihoemocionāla vardarbība pret visu mūsu ģimeni, kam vajadzēja ik dienu noskatīties viņas ciešanu mākslīga vairošanā tikai tāpēc, ka mūsdienu medicīnas iespējas to pieļauj un Latvijā nav tiesiska regulējuma, saskaņā ar kuru personai būtu tiesības lemt par savu ķermeni fiziskās nāves iestāšanās fāzē. Man, kā šis valsts pilsonim, ir bail turpināt	-	

		<p>dzīvot valstī, kur manas nāves procesā mediķi ar visu medicīnas iespēju jaudu paildzinās un vairos manas ciešanas par jebkuru cenu.</p> <p>Man nav neviena iebilduma un pretenzijas pret šajā moku ceļa sastaptajiem mediķiem, jo es saprotu, ka viņi skrupulozi pildīja savos darba līgumos un ārstēšanas protokolos atrunāto. Viņiem nebija citas iespējas kā tikai vairot mūsu ģimenes un manas mātes ciešanas, man nebija citas iespējas kā vien noskatīties tajā. Cilvēkam ir tiesības lemt par savu ķermeni arī tā nāves procesā.</p> <p>Nāve ir dabīgs process, kurā ne vienmēr vajag iejaukties, to bremzējot par jebkuru cenu.</p> <p>Mirstošam ķermenim nav nepieciešama pakāpeniski zūdošo refleksu un funkciju mākslīga atjaunošana un uzturēšana.</p> <p>Mirstošam ķermenim ir jāļauj nomirt nevairojot ciešanas!</p> <p>Man ir jābūt tiesībām lemt par manu ķermeni tā nāves procesa fāzē un es nevēlos dzīvot valstī kur tiks uzturēts mirstošs ķermenis mākslīgi pret pašas personas gribu un par jebkuru cenu!</p> <p>Es negribu dzīvot valstī, kur ir juridiskais vākums šajā jautājumā!</p> <p>Latvijā ir jābūt tiesībām nomirt cieņpini!</p>		
46.	Latvijas Hemofīlijas biedrība, Baiba Ziemele	<p>Atbalstām šāda normatīvā regulējuma izveidi, ar nosacījumu, ka jāīsteno šie 5 priekšlikumi:</p> <p>(1) Aicinām apsvērt likuma īstenošanas tehnisko nodrošinājumu, piemēram, 6.1(2) punktā paredzot digitālu procesu rīkojuma izveidei un parakstīšanai (piemēram, pacients aizpilda savu daļu e-veselībā, pēc tam to autorizē viņa ģimenes vai ārstējošais ārsts elektroniski, tā ir</p>	Ņemts vērā daļēji	(1) Ar likumprojektu tiek ieviesta vienkāršota un pieejama iespēja pacientam paust savu gribu par dzīves nogalē izmantojamām ārstniecības metodēm vai atteikšanos no tām nākotnē prezumētai situācijai.

		<p>pieejama viņa pacienta kartē kopā ar aktuālu un objektīvu informāciju par viņa [reto] diagnozi un līdzšinējo ārstēšanu, kā arī par uzticības personām, protams, ievērojot visas datu drošības prasības).</p> <p>(2) Tāpat aicinām paredzēt, kas notiek gadījumos, ja pacients izteicis šādu gribu, bet ierobežotās veselības aprūpes pakalpojumu, t.sk. medikamentu, pieejamības vai zināšanu dēļ, vai nonākot zemāka līmeņa iestādē bez kompetences un iespējām ātri izdarīt nepieciešamās manipulācijas, lai saglabātu pacienta veselību un dzīvi (piem, laicīgi novēršot kritisku asiņošanu ar konkrētai diagnozei paredzētu medikamentu atbilstoši vadlīnijām), pacients nonāk tādā situācijā, kuru regulē viņa iepriekš izteiktā griba, iestājas pacienta nāve - vai pacienta tuvinieki būs informēti, ka viņi var iesniegt sūdzību par atbilstošas ārstēšanas nenodrošināšanu, un vai šādu gribu veselības aprūpes sistēma neizmanto pret pacientiem, kuriem nepieciešama īpaša vai dārga medicīniskā aprūpe.</p> <p>(3) Līdzīgi kā ar informēto piekrišanu, arī šī nav un nevar būt veidlapa, ko paraksta bez detalizēta izskaidrojuma - aicinām paredzēt arī metodisko materiālu izstrādi medicīnas personālam šī lēmuma pieņemšanas izskaidrošanai, lai mazinātu interpretācijas kļūdas.</p> <p>(4) Veidlapai "Pacienta rīkojums veltīgas ārstēšanas neuzsākšanai vai pārtraukšanai" pirms apstiprināšanas un lietošanas uzsākšanas nepieciešams izvērtēt, vai un kā pacienti/iedzīvotāji to saprot, aizpilda, kādus jautājumus uzdod, vai saprot visus iekļautos terminus, veidlapas izkārtojumu un vizuālo noformējumu (arī digitālā vidē), attiecīgi to pielāgojot pārpratumu mazināšanas nolūkā.</p> <p>(5) Piekrītam citām pacientu organizācijām, ka nepieciešama plaša sabiedrības informēšanas kampaņa, un</p>	<p>Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6.¹ pantu, kur otrā daļa paredz, ka rīkojums ir aizpildāms un reģistrējams vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā, ar ko tiek nodrošināts, ka pie noteiktiem apstākļiem ārstniecības personai ir jāpārlicinās par pacienta rīkojuma esamību un tajā iekļauto informāciju. Savukārt, nav izprotams ieteikums rīkojuma autorizēšanas nepieciešamībai, līdz ar ko tiktu paildzināta un apgrūtināta pacientu tiesību realizācija rīkojuma izdošanas procesā.</p> <p>Likumprojekta anotācijai tika pievienots pielikums – pacienta rīkojuma veidlapa, kas paredz personas tiesības paust savu gribu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. par ārstniecības metodēm un aprūpi, ko persona vēlas vai nevēlas saņemt dzīves noslēgumā, ieskaitot atdzīvināšanas pasākumus un citas dzīvības uzturošas ārstniecības metodes (piemēram, noteiktās situācijās atteikties no atdzīvināšanas, mākslīgās plaušu ventilācijas vai noteikta veida medikamentozās terapijas);2. par citiem ar ārstēšanu saistītiem aspektiem dzīves noslēgumā, par
--	--	--	--

		<p>tādu kampaņu veidošanā jāiesaista pacienti un pacientu organizācijas, kā arī profesionālās asociācijas, lai visiem būtu vienāda izpratne par regulējuma jēgu un pielietojumu.</p>		<p>uzticības personas klātbūtni, kā arī par reliģiskiem apsvērumiem, tradīcijām un rituāliem, kas personai ir nozīmīgi dzīves noslēgumā;</p> <p>3. norādīt informāciju vai persona ir izdevusi nākotnes pilnvarojumu ar norādījumiem par pieņemamajiem lēmumiem saistībā ar personas ārstniecību.</p> <p>Ņemot vērā minēto, pacientam ir paredzēta iespēja rīkojuma otrajā daļā norādīt ar ārstniecības procesu saistītās vēlmes, kā arī norādīt uzticības personu.</p> <p>Papildus ir norādāms, ka saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 6.panta septītajā daļā noteikto, persona izdarot attiecīgu ierakstu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā pilnvaro jebkuru sev uzticamu personu izlemt ar ārstniecību saistītos jautājumus, gadījumos, kad pilnvarotājs sava veselības stāvokļa vai vecuma dēļ pats nespēj pieņemt lēmums vai izteikt savu gribu.</p> <p>Ir norādāms, ka likumprojekts neskar regulējumu, par medicīnisko dokumentu lietvedību, proti, par informāciju, kas iekļaujama pacientu medicīniskajās kartēs. Savukārt, ja pacientam izsakot gribu nav iespēja rīkojumu reģistrēt vienotajā veselības nozares elektroniskajā</p>
--	--	--	--	--

				<p>informācijas sistēmā, tad atbilstoši likumprojektā noteiktajam to izdara ārstniecības persona un apliecināts gribas izteikums, tā pat kā jebkura pacienta griba ir pievienojama medicīniskajam dokumentam attiecīgajā ārstniecības iestādē.</p> <p>Papildus norādāms, ka reģistrēta pacientu rīkojuma pievienošana medicīniskajām kartēm radīs administratīvu slogu ārstniecības iestādēm, kā arī, ņemot vērā paredzētā Pacientu tiesību likuma 6.¹ panta ceturto, sesto un septīto daļu, proti, pacientam ir tiesības izdoto rīkojumu atcelt vai mainīt jebkurā brīdī, rīkojums ir spēkā tikai pie noteiktiem apstākļiem, kā arī ir paredzēts, ka rīkojums ir spēkā nenoteiktu laiku, neatkarīgi vai pacienta rīkojums ir pievienots medicīniskajai kartei, pie noteiktiem apstākļiem ārstniecības personas pienākums ir pārlicināties par pacienta gribas esību vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā.</p> <p>Ņemot vērā minēto, nepastāv objektīvas nepieciešamības reģistrētu pacienta gribas izteikumu pievienot personas medicīniskajai dokumentācijai.</p> <p>Izņēmuma gadījums, kad pacienta rīkojums ir pievienojams personas medicīniskajai dokumentācijai (neizslēdz reģistrācijas nepieciešamību vienotajā</p>
--	--	--	--	--

				<p>veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā) ir likumprojekta 2. punktā iekļautai 6.¹ panta trešajai daļai, kas paredz, ka gadījumā, ja pacienta rīkojumu pēc pacienta norādēm ir aizpildījis ģimenes ārsts vai ārstējošais ārsts divu ārstniecības personu klātbūtnē. Minētajā gadījumā pacienta rīkojums ir pievienojams personas medicīniskajai dokumentācijai.</p> <p>Likumprojekta ieviešana nemaina un neaptur pastāvošo pacientu tiesību aizsardzības mehānismu veselībai nodarīta kaitējuma gadījumā, nodrošinot to ar Ārstniecības riska fondu.</p> <p>Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6.¹ pantu, kur piektā daļā tiek paredzēts, ka personām ir tiesības un ģimenes ārstam vai ārstējošajam ārstam ir pienākums sniegt skaidrojošu konsultāciju par pacienta rīkojumu, tiek paredzēts īstenot ārstniecības personu apmācības vispārējo un profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidei ESF projektu ietvaros, līdz ar ko ārstniecības personas tiks apmācītas un ārstniecības personām tiks sniegta informācija par likumprojektā ietvertu regulējumu.</p>
--	--	--	--	---

				<p>Papildus norādāms, ka likumprojektam pievienotā pacienta rīkojuma veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā ir papildināta ar skaidrojošu informāciju par pacienta rīkojuma nepieciešamību, ārstniecības metodēm no kurām pacients var atteikties u.c. informāciju.</p> <p>Iepriekš minētā panta piektā daļa nosaka personu tiesības saņemt valsts apmaksātu konsultāciju pie ģimenes ārsta vai pie ārstējošā ārsta par pacienta rīkojumā izsakāmo gribu, līdz ar ko tiks nodrošināta pacienta informētība par iespējam izdot rīkojumu.</p>
47.	SIA "ZAB Medicīnas tiesību birojs" / zvērināts advokāts Ronalds Rožkalns, Ronalds Rožkalns	<p>Kopumā atbalstu ideju reglamentēt pacientu rīkojumu izdošanas kārtību, bet lūdzam nevirzīt piedāvātos Pacientu tiesību likuma (turpmāk - PTL) grozījumus tāpēc, ka piedāvāto normu redakcijas ir nepilnīgas un dažviet kļūdainas, kā arī neatbilstošas starptautisko cilvēktiesību tiesiskajam regulējumam.</p> <p>Likumprojekta anotācijā norādīts, ka tas izstrādāts, lai pilnveidotu PTL regulējumu saskaņā ar Konvencijas par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā - Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu (turpmāk - Ovjedo konvencija) 9. pantā noteikto "Ja medicīniskās darbības laikā pacients nav spējīgs paust savu gribu, jāņem vērā viņa iepriekš paustā griba attiecībā uz šo medicīnisko</p>	Daļēji ņemts vērā	<p>Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6.¹ pantu, kur otrajā daļā ir noteikts, ka pacienta rīkojums ir aizpildāms un reģistrējams vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā. Likumprojekta anotācijai ir pievienota izstrādāta pacienta rīkojuma veidlapa (veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā), kas ietver personas tiesības paust savu gribu:</p>

		<p>darbību." Tomēr likumprojekta 1. punkts, ar kuru paredzēts definēt jēdzienu "pacienta rīkojums", ir pretrunā ar Ovjedo konvencijas 9. pantā noteikto - šī tiesību norma paredz (skat. Eiropas Padomes skaidrojumu https://rm.coe.int/16800ccde5), ka pacienta rīkojums attiecināms ne tikai uz tiesībām atteikties no atdzīvināšanas ārstniecības metodēm vai dzīvību uzturošās ārstniecības (neatliekamiem pasākumiem), bet gan uz daudz plašāku jautājumu loku, piemēram, pacienta pašnoteikšanās senilas demences vai citas lēni progresējošas, neārstējamas slimības gadījumā. Šādu jautājumu noregulēšanai pacienta rīkojums ir ne mazāk svarīgs kā neatliekamu pasākumu gadījumā.</p> <p>Interpretējot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - ECPAK) 2. pantu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākos spriedumos norādījusi trīs kritērijus veltīgas ārstniecības pamatotībai: valsts tiesību aktos un praksē ir normatīvais regulējums, kas ir saderīgs ar ECPAK 2. panta – tiesību uz dzīvību aizsardzības – prasībām; vai ir ņemtas vērā pacienta un viņa tuvinieku iepriekš izteiktas vēlmes, kā arī citu ārstniecības personu viedokļi attiecībā uz konkrētā pacienta situāciju. vai pastāvējusi iespēja vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums (skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 05.06.2015. sprieduma lietā Lambert and Others v. France (iesniegums 46043/14) 143. punktu).</p> <p>Diemžēl likumprojekts 23-TA-1780 acīmredzami neatbilst Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai. Likumprojekta teksts no vairākiem aspektiem ir neskaidrs un kļūdainis:</p>		<ol style="list-style-type: none"> 1. par ārstniecības metodēm un aprūpi, ko persona vēlas vai nevēlas saņemt dzīves noslēgumā, ieskaitot atdzīvināšanas pasākumus un citas dzīvības uzturošas ārstniecības metodes (piemēram, noteiktās situācijās atteikties no atdzīvināšanas, mākslīgās plaušu ventilācijas vai noteikta veida medikamentozās terapijas); 2. par citiem ar ārstēšanu saistītiem aspektiem dzīves noslēgumā, par uzticības personas klātbūtni, kā arī par reliģiskiem apsvērumiem, tradīcijām un rituāliem, kas personai ir nozīmīgi dzīves noslēgumā; 3. norādīt informāciju vai persona ir izdevusi nākotnes pilnvarojumu ar norādījumiem par pieņemamajiem lēmumiem saistībā ar personas ārstniecību. <p>Pacienta rīkojuma veidlapas 1.daļā ir ietvertas iespējas pacientam noteikt vēlmes par atdzīvināšanas ārstniecības metodēm vai dzīvību uzturošu ārstniecību. Savukārt, pacienta rīkojuma 2.daļā pacientam ir tiesības brīvi izvēlēties un aprakstīt citas vēlmes attiecībā uz savu ārstēšanu.</p>
--	--	--	--	--

	<p>likumprojektā nav atšifrēts, kas ir "veltīga ārstēšana", kā arī citi pacienta rīkojuma definīcijā minētie termini kā "termināls stāvoklis", "veģetatīvs stāvoklis", "minimāls samaņas stāvoklis";</p> <p>tāpat likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta pirmajā daļā lieki norādīts, kad sākas pacienta tiesības izdot pacienta rīkojumu - pretēji piedāvātajam regulējumam šīs tiesības pacientam piemīt visu laiku;</p> <p>likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta otrajā daļā nav pamata noteikt, ka Ministru kabinetam jānosaka pacienta rīkojuma veidlapas saturs. Veidlapai var būt ieteikuma vai informatīvs raksturs. Būtiski nodrošināt, lai pacienta rīkojums tiktu saistoši pildīts;</p> <p>Ar Veidlapu ir paredzēts noteikt informācijas apjomu un saturu, kas nodrošina personām un ā.p. lai gan likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta piektajā daļā paredzēts, ka pacients ir tiesīgs saņemt valsts apmaksātu konsultāciju pie ģimenes ārsta vai pie ārstējošā ārsta par pacienta rīkojumā izteiktās gribas sekām, tomēr ārstniecības personu apmācības programmas saturu un apmācības nodrošināšanas kārtību Ministru kabinetam paredzēts deleģēt tikai līdz ar likumprojekta pieņemšanu, kas nozīmēs, ka pacienti nevarēs saņemt nepieciešamo informāciju pacienta rīkojuma izdošanai. Turklāt šajā likumprojekta daļā paredzot tika pacienta tiesības saņemt informāciju, bet neuzliekot ārstniecības personai sniegt skaidrojošu konsultāciju, var rasties situācijas, ka pacientam šī skaidrojošā informācija tiek nepamatoti liegta;</p> <p>likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta trešajā daļā ietverts būtisks interešu konflikta risks. Pastāv iespēja šādās situācijās ārstniecības personām piešķirtās pilnvaras izmantot kļūdaini vai patvaļīgi (piemēram, ja ārsts, kurš</p>	<p>No minētā secināms, ka ar likumprojektu izstrādātās izmaiņas ietver plašākas gribas izteikuma iespējas, nevis tikai atdzīvināšanas ārstniecības metodes vai dzīvību uzturošu ārstniecību.</p> <p>Ņemot vērā izteikto viedokli, likumprojektā un pacienta rīkojuma veidlapā ir veiktas izmaiņas, nosakot, ka pacienta rīkojums ir rīkojums dzīves nogalei.</p> <p>Ņemot vērā izteikto iebildumu un iepriekš minēto, likumprojekta anotācijā ir iekļauts plašāks skaidrojums attiecībā uz pacienta rīkojuma veidlapas 2. daļu.</p> <p>Attiecībā uz personām ar neārstējamām lēni progresējošām slimībām, ir atzīmējams, ka minētajos gadījumos pacients var izmantot ne tikai likumprojektā ietvertās tiesības, bet arī izmantot civillikumā noteiktās personu tiesības, proti, izdot nākotnes pilnvarojumu.</p> <p>Nākotnes pilnvarojums nav attiecināms tikai uz saimniecisko vai finansiālo darbību, ar nākotnes pilnvarojumu var noteikt tiesības pilnvarniekam pieņemt ar ārstēšanu saistītus lēmumus.</p> <p>Papildus ir norādāms, ka šī brīža izstrādātais likumprojekts neierobežo nākotnē iespējas papildināt Pacientu tiesību likumu ar cita veida rīkojumiem, kas atvieglotu personām izteikt vēlmes</p>
--	--	--

		<p>pielāvis medicīnisku kļūdu, būtu tiesīgs atslēgt kļūdas rezultātā cietušo pacientu no dzīvību uzturošām iekārtām). Rūpīgi ir jāizvērtē un jānosaka, kas un kādā kārtībā ir tiesīgs šajā situācijā rūpēties par pacienta patiešām labākajām interesēm;</p> <p>objektīvi nav saprotams, kāpēc likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta septītajā daļā paredzēts, ka pacienta rīkojums pēc ieraksta veikšanas vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā ir spēkā piecus gadus - ne vairāk, ne mazāk. Pamatojoties uz pacienta autonomijas principu, pašam pacientam būtu jānosaka pacienta rīkojuma derīguma termiņš; kā norādīts Eiropas Padomes skaidrojuma https://rm.coe.int/16800ccde5 Oviedo konvencijas 9. pants paredz ārstniecības personas pienākumu pārliecināties par pacienta rīkojuma pamatotību (piemēram, gadu gaitā būtiski uzlabojoties medicīniski tehnoloģiskajam progresam attiecīgās slimības novēršanā). Likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta sestā daļa šādu regulējumu neparedz;</p> <p><i>Pēc rūpīgas izpētes tika pieņemts lēmums par optimālu spēkā esības periodu rīkojumam, kur viens no izskatītajiem aspektiem bija ārstniecības evolūcija...</i></p> <p>likumprojekta vispār neparedz iespējas pacienta vai viņa tuviniekiem vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums.</p> <p>Lūdzu izstrādāt pilnvērtīgu un kvalitatīvu pacienta rīkojumu regulējumu.</p>	<p>saistībā ar ārstniecību citās situācijās, gadījumos, kad persona nav spējīga izteikt savu gribu.</p> <p>Attiecībā uz likumprojekta 2. punktā ietvertu 6.¹ panta pirmo daļu, norādām, ka ir veiktas izmaiņas, nosakot, ka personas izdots rīkojums ir spēkā nenoteiktu laiku, savukārt, likumprojekta 2. punktā ietvertā 6.¹ panta ceturtnā daļa nosaka, ka personai ir tiesības pacienta rīkojumu grozīt vai izbeigt jebkurā laikā, līdz ar ko tiek nodrošināts, ka persona netiek ierobežota laikā izdot vai izbeigt izdoto rīkojumu.</p> <p>Informējam, ka vienotā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā iestrādājamā veidlapa ir rīks, kas nodrošina likumprojektā ietvertā regulējuma nodrošināšanu, kas neierobežo personas tiesības izteikt gribu par dzīves nogales ārstniecības metodēm, ņemot vērā, ka pacientam vai ģimenes ārstam vai ārstējošam ārstam ir jānodrošina gribas izteikuma reģistrācija vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā (6.¹ (2)).</p> <p>Attiecībā uz norādi, ka neiekļaujot likumprojektā ārstniecības personas pienākumu sniegt konsultāciju, kas paredzēta likumprojekta 2. punktā iekļautā 6.¹ panta piektajā daļā ir norādāms, ka tiesība bez pienākuma nepastāv, proti, no tiesībām pacientam</p>
--	--	---	---

				<p>saņemt konsultāciju izriet ārstniecības personas pienākums.</p> <p>Nodrošinot pacienta labāko interešu aizsardzību likumprojekta 2. punktā iekļauta 6.¹ panta sestā daļa, kas nosaka kritērijus, kad un kam pacienta rīkojums ir saistošs, kā arī likumprojekta anotācija satur papildus informāciju par to, kurām ārstniecības personām pacienta rīkojums ir saistošs.</p> <p>Attiecībā uz medicīnas un medicīnisko tehnoloģiju attīstību ir norādāms, ka saskaņā ar likumprojekta 2. punktā iekļauto 6.¹ panta pirmo daļu, rīkojums ir izdodams situācijām, kad slimības gaita vai tās blakusparādības radīs pacientam nenovēršamas sekas veselībai, tā pat 6.¹ panta sestajā daļā ir noteikts, kādā situācijā ārstniecības personai pacienta rīkojums ir saistošs, savukārt, medicīnas vai medicīnisko iekārtu attīstība virzās kopā arī rīkojuma būtību, proti, ja noteiktu diagnozi medicīnas attīstības rezultātā būs iespējams izārstēt vai arī panākt efektu, ka pacientam izmantojot ārstniecības metodes dzīves kvalitāte ir nemainīga vai uzlabojās, tad rīkojums nevar būt saistošs ārstniecības personām.</p> <p>Norādāms, ka likumprojektā ietvertās izmaiņas attiecās uz pacientu tiesību uz autonomiju īstenošanas un aizsardzības</p>
--	--	--	--	--

				<p>mehānismu dzīves noslēgumā, sniedzot kvalitatīvu, pacienta gribai atbilstošu aprūpi dzīves noslēgumā, nevis mērķtiecīgu nāves iestāšanās pāātrināšanu, līdz ar to likumprojektā ietvertie grozījumi nevar tikt uzskatīti pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2.pantu.</p> <p>Ar likumprojektu tiek paredzēts, ka persona izdod rīkojumu par savas dzīves nogales ārstniecības izvēlēm, kā arī rīkojumā persona var izteikt vēlmes, kas saistītas ar tās ārstēšanu vai dzīves nogali, kā arī ir paredzēts, ka personai ir jānorāda vai tā ir izdevusi nākotnes pilnvaru, kā arī informatīvajā sadaļā ir iestrādāta norāde, ka personai saskaņā ar Pacienta tiesību likuma 6. panta septīto daļu obligāti jānorāda pilnvaroto personu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā. Ja persona nav pilnvarojusi citu personu spēkā ir Pacientu tiesību likuma 7.panta pirmā daļa, kurā ir noteikts personu loks, kuri ir tiesīgi pieņemt lēmumu pacienta vietā.</p> <p>Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 18. pantu persona minētā likumā noteikto tiesību vai no tām izrietošo interešu aizstāvēšanai var izmantot visus likumos paredzētos tiesību aizsardzības</p>
--	--	--	--	--

				<p>mehānismus, tai skaitā vērsties tiesā likumā noteiktajā kārtībā.</p> <p>Atsaucoties uz minēto ir secināms, ka likumprojektā ietvertais regulējums nav pretrunīgs Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai.</p> <p>Izprotot apstākli, ka likumprojektā ietvertie medicīniskie termini varētu būt neizprotami ik vienai personai, anotācija papildināta ar informāciju par likumprojektā ietvertiem terminiem kā – “termināls stāvoklis”, “veģetatīvs stāvoklis”, “minimāls samaņas stāvoklis”, kā arī ir papildināta pacienta rīkojuma veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā, ar informāciju, gan par likumā norādītiem veselības stāvokļiem, gan ar informāciju par veidlapā minētajām ārstniecības metodēm u.c. skaidrojošu informāciju.</p> <p>Likumprojekts papildināts, nosakot, ka pēc likumprojekta spēkā stāšanās minētie grozījumi stāsies spēkā 12 mēnešu laikā no grozījumu spēkā stāšanās brīža, līdz ar ko, ir paredzēti 12 mēneši iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā funkcionalitāti pacienta gribas reģistrēšanai, kā arī ārstniecības personu apmācībai konsultāciju sniegšanā.</p>
--	--	--	--	---

				<p>Likumprojektā noteiktais pacienta rīkojuma spēkā esības termiņš neierobežo personu tiesības, ņemot vērā, ka rīkojums ir izdodams un atceļams personām vienkāršotā veidā (ieraksta veikšana vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā).</p> <p>Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 18. pantu persona minētā likumā noteikto tiesību vai no tām izrietošo interešu aizstāvēšanai var izmantot visus likumos paredzētos tiesību aizsardzības mehānismus, tai skaitā vērsties tiesā likumā noteiktajā kārtībā, līdz ar ko nav uzskatāms par pamatotu apgalvojums, ka netiek nodrošinātas iespējas pacienta vai viņa tuviniekiem vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums.</p>
48.	*zvērīnāta advokāte	<p>Zvērināta advokāte Solvita Olsena, adrese: Jaunpils iela 2 -3, Rīga, LV 1002 e-pasts: solvita.olsena@gmail.com</p> <p>Par priekšlikumiem likumprojektā "Grozījumi Pacientu tiesību likumā" (23-TA-1780)</p> <p>Kopumā atbalstu ideju reglamentēt pacientu rīkojumu izdošanas kārtību, bet lūdzu nevirzīt piedāvātos</p>	Daļēji ņemts vērā	<p>Likumprojekta 2. punkts paredz papildināt Pacientu tiesību likumu ar 6.¹ pantu, kur otrajā daļā ir noteikts, ka pacienta rīkojums ir aizpildāms un reģistrējams vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā. Likumprojekta anotācijai ir pievienota izstrādāta pacienta rīkojuma veidlapa (veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā</p>

		<p>Pacientu tiesību likuma (turpmāk - PTL) grozījumus tāpēc, ka piedāvāto normu redakcijas ir nepilnīgas un dažviet kļūdainas, kā arī neatbilstošas starptautisko cilvēktiesību principiem.</p> <p>Likumprojekta anotācijā norādīts, ka tas izstrādāts, lai pilnveidotu PTL regulējumu saskaņā ar Konvencijas par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā - Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu (turpmāk - Ovjedo konvencija) 9. pantā noteikto "Ja medicīniskās darbības laikā pacients nav spējīgs paust savu gribu, jāņem vērā viņa iepriekš paustā griba attiecībā uz šo medicīnisko darbību." Tomēr likumprojekta 1. punkts, ar kuru paredzēts definēt jēdzienu "pacienta rīkojums", ir pretrunā ar Ovjedo konvencijas 9. pantā noteikto - šī tiesību norma paredz (skat. Eiropas Padomes skaidrojumu https://rm.coe.int/16800ccde5), ka pacienta rīkojums attiecināms ne tikai uz tiesībām atteikties no atdzīvināšanas ārstniecības metodēm vai dzīvību uzturošās ārstniecības (neatliekamiem pasākumiem), bet gan uz daudz plašāku jautājumu loku, piemēram, pacienta pašnoteikšanās senilas demences vai citas lēni progresējošas, neārstējamas slimības gadījumā. Šādu jautājumu noregulēšanai pacienta rīkojums ir ne mazāk svarīgs kā neatliekamam pasākumu gadījumā.</p> <p>Interpretējot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - ECPAK) 2. pantu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākos spriedumos norādījusi trīs kritērijus vērtīgas ārstniecības pamatotībai: 1) valsts tiesību aktos un praksē ir normatīvais regulējums, kas ir saderīgs ar ECPAK 2. panta – tiesību uz dzīvību aizsardzības – prasībām; 2) vai ir ņemtas vērā pacienta un viņa tuvinieku iepriekš</p>		<p>informācijas sistēmā), kas ietver personas tiesības paust savu gribu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. par ārstniecības metodēm un aprūpi, ko persona vēlas vai nevēlas saņemt dzīves noslēgumā, ieskaitot atdzīvināšanas pasākumus un citas dzīvības uzturošās ārstniecības metodes (piemēram, noteiktās situācijās atteikties no atdzīvināšanas, mākslīgās plaušu ventilācijas vai noteikta veida medikamentozās terapijas); 2. par citiem ar ārstēšanu saistītiem aspektiem dzīves noslēgumā, par uzticības personas klātbūtni, kā arī par reliģiskiem apsvērumiem, tradīcijām un rituāliem, kas personai ir nozīmīgi dzīves noslēgumā; 3. norādīt informāciju vai persona ir izdevusi nākotnes pilnvarojumu ar norādījumiem par pieņemamajiem lēmumiem saistībā ar personas ārstniecību. <p>Pacienta rīkojuma veidlapas 1.daļā ir ietvertas iespējas pacientam noteikt vēlmes par atdzīvināšanas ārstniecības metodēm vai dzīvību uzturošu ārstniecību. Savukārt, pacienta rīkojuma 2.daļā pacientam ir tiesības brīvi</p>
--	--	---	--	---

	<p>izteiktas vēlmes, kā arī citu ārstniecības personu viedokļi attiecībā uz konkrētā pacienta situāciju.</p> <p>3) vai pastāvējusi iespēja vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums (skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 05.06.2015. sprieduma lietā Lambert and Others v. France (iesniegums 46043/14) 143. punktu).</p> <p>Diemžēl likumprojekts 23-TA-1780 acīmredzami neatbilst Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai. Likumprojekta teksts no vairākiem aspektiem ir neskaidrs un kļūdainš. Likumprojektā nav atšifrēts, kas ir "veltīga ārstēšana", kā arī citi pacienta rīkojuma definīcijā minētie termini kā "termināls stāvoklis", "veģetatīvs stāvoklis", "minimāls samaņas stāvoklis";</p> <p>Likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta pirmajā daļā paredz lieki norādīt, kad sākas pacienta tiesības izdot pacienta rīkojumu - pretēji piedāvātajam regulējumam šīs tiesības pacientam piemīt visu laiku;</p> <p>Likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta otrajā daļā nav pamata noteikt, ka Ministru kabinetam jānosaka pacienta rīkojuma veidlapas saturs. Veidlapai var būt ieteikuma vai informatīvs raksturs. Būtiski nodrošināt, lai pacienta rīkojums tiktu saistoši pildīts;</p> <p>Lai gan likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta piektajā daļā paredzēts, ka pacients ir tiesīgs saņemt valsts apmaksātu konsultāciju pie ģimenes ārsta vai pie ārstējošā ārsta par pacienta rīkojumā izteiktās gribas sekām, tomēr ārstniecības personu apmācības programmas saturu un apmācības nodrošināšanas kārtību Ministru kabinetam paredzēts deleģēt tikai līdz ar likumprojekta pieņemšanu, kas nozīmēs, ka pacienti nevarēs saņemt nepieciešamo informāciju pacienta rīkojuma izdošanai. Turklāt šajā</p>	<p>izvēlēties un aprakstīt citas vēlmes attiecībā uz savu ārstēšanu.</p> <p>No minētā secināms, ka ar likumprojektu izstrādātās izmaiņas ietver plašākas gribas izteikuma iespējas, nevis tikai atdzīvināšanas ārstniecības metodes vai dzīvību uzturošu ārstniecību.</p> <p>Ņemot vērā izteikto viedokli, likumprojektā un pacienta rīkojuma veidlapā ir veiktas izmaiņas, nosakot, ka pacienta rīkojums ir rīkojums dzīves nogalei.</p> <p>Ņemot vērā izteikto iebildumu un iepriekš minēto, likumprojekta anotācijā ir iekļauts plašāks skaidrojums attiecībā uz pacienta rīkojuma veidlapas 2. daļu.</p> <p>Attiecībā uz personām ar neārstējamām lēni progresējošām slimībām, ir atzīmējams, ka minētajos gadījumos pacients var izmantot ne tikai likumprojektā ietvertās tiesības, bet arī izmantot civillikumā noteiktās personu tiesības, proti, izdot nākotnes pilnvarojumu.</p> <p>Nākotnes pilnvarojums nav attiecināms tikai uz saimniecisko vai finansiālo darbību, ar nākotnes pilnvarojumu var noteikt tiesības pilnvarniekam pieņemt ar ārstēšanu saistītus lēmumus.</p> <p>Papildus ir norādāms, ka šī brīža izstrādātais likumprojekts neierobežo nākotnē iespējas papildināt Pacientu</p>
--	--	---

		<p>likumprojekta daļā paredzot tika pacienta tiesības saņemt informāciju, bet neuzliekot ārstniecības personai sniegt skaidrojošu konsultāciju, var rasties situācijas, ka pacientam šī skaidrojošā informācija tiek nepamatoti liegta; Likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta trešajā daļā ietverts būtisks interešu konflikta risks. Pastāv iespēja šādās situācijās ārstniecības personām piešķirtās pilnvaras izmantot kļūdaini vai patvaļīgi (piemēram, ja ārsts, kurš pieļāvis medicīnisku kļūdu, būtu tiesīgs atslēgt kļūdas rezultātā cietušo pacientu no dzīvību uzturošām iekārtām). Rūpīgi ir jāizvērtē un jānosaka, kas un kādā kārtībā ir tiesīgs šajā situācijā rūpēties par pacienta patiešām labākajām interesēm;</p> <p>Objektīvi nav saprotams, kāpēc likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta septītajā daļā paredzēts, ka pacienta rīkojums pēc ieraksta veikšanas vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā ir spēkā piecus gadus - ne vairāk, ne mazāk. Pamatojoties uz pacienta autonomijas principu, pašam pacientam būtu jānosaka pacienta rīkojuma derīguma termiņš;</p> <p>Kā norādīts Eiropas Padomes skaidrojuma https://rm.coe.int/16800ccde5 Oviedo konvencijas 9. pants paredz ārstniecības personas pienākumu pārliecināties par pacienta rīkojuma pamatotību (piemēram, gadu gaitā būtiski uzlabojoties medicīniski tehnoloģiskajam progresam attiecīgās slimības novēršanā). Likumprojekta 2. punktā, 6.¹ panta sestā daļa šādu regulējumu neparedz;</p> <p>Likumprojektā vispār neparedz iespējas pacienta vai viņa tuviniekiem vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums.</p>	<p>tiesību likumu ar cita veida rīkojumiem, kas atvieglotu personām izteikt vēlmes saistībā ar ārstniecību citās situācijās, gadījumos, kad persona nav spējīga izteikt savu gribu.</p> <p>Attiecībā uz likumprojekta 2. punktā ietvērto 6.¹ panta pirmo daļu, norādām, ka ir veiktas izmaiņas, nosakot, ka personas izdots rīkojums ir spēkā nenoteiktu laiku, savukārt, likumprojekta 2. punktā ietvertā 6.¹ panta ceturtā daļa nosaka, ka personai ir tiesības pacienta rīkojumu grozīt vai izbeigt jebkurā laikā, līdz ar ko tiek nodrošināts, ka persona netiek ierobežota laikā izdot vai izbeigt izdoto rīkojumu.</p> <p>Informējam, ka vienotā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā iestrādājamā veidlapa ir rīks, kas nodrošina likumprojektā ietvertā regulējuma nodrošināšanu, kas neierobežo personas tiesības izteikt gribu par dzīves nozares ārstniecības metodēm, ņemot vērā, ka pacientam vai ģimenes ārstam vai ārstējošam ārstam ir jānodrošina gribas izteikuma reģistrācija vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā (6.¹ (2)).</p> <p>Attiecībā uz norādi, ka neiekļaujot likumprojektā ārstniecības personas pienākumu sniegt konsultāciju, kas paredzēta likumprojekta 2. punktā iekļautā 6.¹ panta piektajā daļā ir</p>
--	--	--	--

		<p>Lūdzu izstrādāt pilnvērtīgu un kvalitatīvu pacienta rīkojumu regulējumu!</p> <p>Cienā</p> <p>Solvita Olsena Dr.iur., MD, zvērināta advokāte</p>		<p>norādāms, ka tiesība bez pienākuma nepastāv, proti, no tiesībām pacientam saņemt konsultāciju izriet ārstniecības personas pienākums.</p> <p>Nodrošinot pacienta labāko interešu aizsardzību likumprojekta 2. punktā iekļauta 6.¹ panta sestā daļa, kas nosaka kritērijus, kad un kam pacienta rīkojums ir saistošs, kā arī likumprojekta anotācija satur papildus informāciju par to, kurām ārstniecības personām pacienta rīkojums ir saistošs.</p> <p>Attiecībā uz medicīnas un medicīnisko tehnoloģiju attīstību ir norādāms, ka saskaņā ar likumprojekta 2. punktā iekļauto 6.¹ panta pirmo daļu, rīkojums ir izdodams situācijām, kad slimības gaita vai tās blakusparādības radīs pacientam nenovēršamas sekas veselībai, tā pat 6.¹ panta sestajā daļā ir noteikts, kādā situācijā ārstniecības personai pacienta rīkojums ir saistošs, savukārt, medicīnas vai medicīnisko iekārtu attīstība virzās kopā arī rīkojuma būtību, proti, ja noteiktu diagnozi medicīnas attīstības rezultātā būs iespējams izārstēt vai arī panākt efektu, ka pacientam izmantojot ārstniecības metodes dzīves kvalitāte ir nemainīga vai uzlabojās, tad rīkojums nevar būt saistošs ārstniecības personām.</p>
--	--	--	--	--

				<p>Norādāms, ka likumprojektā ietvertās izmaiņas attiecās uz pacientu tiesību uz autonomiju īstenošanas un aizsardzības mehānismu dzīves noslēgumā, sniedzot kvalitatīvu, pacienta gribai atbilstošu aprūpi dzīves noslēgumā, nevis mērķtiecīgu nāves iestāšanās paātrināšanu, līdz ar to likumprojektā ietvertie grozījumi nevar tikt uzskatīti pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2.pantu.</p> <p>Ar likumprojektu tiek paredzēts, ka persona izdod rīkojumu par savas dzīves nogales ārstniecības izvēlēm, kā arī rīkojumā persona var izteikt vēlmes, kas saistītas ar tās ārstēšanu vai dzīves nogali, kā arī ir paredzēts, ka personai ir jānorāda vai tā ir izdevusi nākotnes pilnvaru, kā arī informatīvajā sadaļā ir iestrādāta norāde, ka personai saskaņā ar Pacienta tiesību likuma 6. panta septīto daļu obligāti jānorāda pilnvaroto personu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā. Ja persona nav pilnvarojusi citu personu spēkā ir Pacientu tiesību likuma 7.panta pirmā daļa, kurā ir noteikts personu loks, kuri ir tiesīgi pieņemt lēmumu pacienta vietā. Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 18. pantu persona minētā likumā noteikto tiesību vai no tām izrietošo interešu</p>
--	--	--	--	---

				<p>aizstāvēšanai var izmantot visus likumos paredzētos tiesību aizsardzības mehānismus, tai skaitā vērsties tiesā likumā noteiktajā kārtībā.</p> <p>Atsaucoties uz minēto ir secināms, ka likumprojektā ietvertais regulējums nav pretrunīgs Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai.</p> <p>Izprotot apstākli, ka likumprojektā ietvertie medicīniskie termini varētu būt neizprotami ik vienai personai, anotācija papildināta ar informāciju par likumprojektā ietvertiem terminiem kā – “termināls stāvoklis”, “veģetatīvs stāvoklis”, “minimāls samaņas stāvoklis”, kā arī ir papildināta pacienta rīkojuma veidlapa, ko paredzēts iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā, ar informāciju, gan par likumā norādītiem veselības stāvokļiem, gan ar informāciju par veidlapā minētajām ārstniecības metodēm u.c. skaidrojošu informāciju.</p> <p>Likumprojekts papildināts, nosakot, ka pēc likumprojekta spēkā stāšanās minētie grozījumi stāsies spēkā 12 mēnešu laikā no grozījumu spēkā stāšanās brīža, līdz ar ko, ir paredzēti 12 mēneši iestrādāt vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā funkcionalitāti pacienta gribas reģistrēšanai, kā arī</p>
--	--	--	--	---

				<p>ārstniecības personu apmācībai konsultāciju sniegšanā.</p> <p>Likumprojektā noteiktais pacienta rīkojuma spēkā esības termiņš neierobežo personu tiesības, ņemot vērā, ka rīkojums ir izdodams un atceļams personām vienkāršotā veidā (ieraksta veikšana vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā).</p> <p>Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 18. pantu persona minētā likumā noteikto tiesību vai no tām izrietošo interešu aizstāvēšanai var izmantot visus likumos paredzētos tiesību aizsardzības mehānismus, tai skaitā vērsties tiesā likumā noteiktajā kārtībā, līdz ar ko nav uzskatāms par pamatotu apgalvojums, ka netiek nodrošinātas iespējas pacienta vai viņa tuviniekiem vērsties tiesā, ja rodas šaubas, vai pieņemts pacienta interesēm labākais lēmums.</p>
--	--	--	--	---